

Vilhelm Šmid
O SREĆI
PRIJATELJSTVA

Preveo s nemačkog
Nikola Jordanov

 Laguna

Naslov originala

Wilhelm Schmid

VOM GLÜCK DER FREUNDSCHAFT

Sadržaj

Copyright © Insel Verlag Berlin 2014.

All rights reserved by and controlled
through Insel Verlag Berlin.

Translation Copyright © za srpsko izdanje
2017, LAGUNA

Predgovor	7
1. Najbolja prijateljica, najbolji prijatelj: šta je prijateljstvo?	15
2. Sreća koju nalazimo u prijateljstvu	33
3. Problemi s kojima se prijateljstvo suočava	53
4. Osnova mnogo čega: biti prijatelj samome sebi	77
<i>Napomene o tekstu</i>	<i>95</i>
<i>O autoru</i>	<i>97</i>

Predgovor

Prijateljstvo stiće sve više prijatelja! Taj podatak raduje, ali zar ih oduvek nije bilo mnogo? Jeste, ali ne oduvek iz istih razloga. U nekom predsavremenom seoskom svetu teško se moglo izbeći da *manje-više* budete prijatelj svima. Nasuprot tome, u savremenom urbanom svetu prijatelje morate da tražite kao retke biljke, u tome se služimo i internetom, kao i u svim drugim postupcima iz očajanja. Ako je prijateljstvo nekada bilo doživotan odnos ukoliko ne bi iskrsnulo nešto loše, u savremenom svetu ono je, kao i ljubav, postalo odnos u jednom periodu života, i traje samo dok ga ne izgubimo iz vida.

Međutim, prijateljstvo je dragoceno jer predstavlja protivtežu funkcionalnim odnosima, koji delom olakšavaju, a delom otežavaju život u savremenom privatnom i poslovnom okruženju: olakšavaju jer svet funkcioniše dobro i kada se ljudi lično ne poznaju. Otežavaju jer ljudi često, iako žive i rade jedni pored drugih, ne vide saradnike kao ličnosti – nula veza, nula dodira. Ali u mnogima baš to savršeno funkcionisanje jednog društva preko nosilaca funkcija izaziva emocionalnu prazninu, koja nepodnošljivo opterećuje njihovo biće.

To je zacementirani razlog što se prijateljstvo ponovo otkriva, *onlajn* kao i *oflajn*. Pred rastućom društvenom usamljenošću ono se opet jače ističe u našem vidokrugu. Kako se radujemo kada među mnogim licima, koja svakodnevno viđamo, jedno iskrsne iz anonimnosti: jedan poznanik, jedan prijatelj. Sloboda, koja je tako draga savremenom čoveku, nije više u svako vreme mogućna

negativna forma oslobađanja jednih od drugih. Sve više i više otkriva se njen pozitivan oblik, dobrovoljno zbližavanje i druženje s nekim da bi se zajedno život lakše savladao. Prijateljstvo je u pravom smislu te reči slobodno odabran odnos, kroz njega se uči i upražnjava kako može da se izgradi odnos dva čoveka, i ne samo to već i da se lepo izgradi. Saznajemo takođe s kakvim teškoćama to može da bude skopčano i kako

se, uprkos brojnim životnim izazovima, svaki neumesni egoizam relativizuje sam od sebe.

U savremenom dobu i ljubav predstavlja slobodan odnos, ali ljubavnici često moraju da se pomire sa znatnim ograničenjem slobode, vezuje ih snaga njihove žudnje, vezuju ih navike intimnog zajedničkog života u

Kako se radujemo kada među mnogim licima, koja svakodnevno viđamo, jedno iskrsne iz anonimnosti: jedan poznanik, jedan prijatelj.

svakodnevicu, vezuje ih isključivost njihovog odnosa, koji ne dopušta neobavezne sporedne aktivnosti. Nasuprot tome, slobodna veza prijateljstva dozvoljava sve oblike nasumičnih i neplanskih odnosa i može da se održava u širem krugu prijatelja. Ona bolje odgovara modernim zahtevima slobode, dok ih ljubav ograničava. U meri u kojoj je ljubav teža, prijateljstvo je zanimljivije. Hoće li amalgam tih dveju vrsta odnosa ikada biti ostvarljiv?

Bilo kako bilo, negovanje prijateljstva postaje element umetnosti življenja ako su ljudi svesni koliko je taj odnos dragocen za lep, pozitivan život. Ispunjen život zahteva tešnje veze sa drugima, njihovu blizinu, materijalnu ili idejnu podršku i kontakte jer se na taj način otkriva neuporedivo bogatstvo individualnosti i sveta. Prijatelji mogu da uspostave tako prisan odnos da se slobodno može reći: *ja* bi bilo osiromašeno i očajnički usamljeno da nema prijateljstva.

Čak i dobar deo životnog smisla može se otkriti kroz prijateljstvo; prijatelji mogu da zajedno daju smisao životu, pa ipak sav smisao nikada ne zavisi od uspešnosti jednog jedinog odnosa. Zato sve više ljudi ulaže napor da nađe prijatelje i neguje prijateljstva kako bi time obogatili život.

Prijateljstvo je bez sumnje povlačenje u domen privatnosti: a lepotu duguje upravo činjenici što je to moguće. Istovremeno, ono nehotično nadilazi privatnost i deluje na oblikovanje čitavog društva. Hoće li se i u kojoj meri to materijalizovati u društvu zavisi od toga jesu li i u kojoj meri članovi tog društva kao pojedinci skloni druženju. Isticanje toga uopšte ne znači da treba težiti da se čitavo društvo oslanja samo na prijateljske odnose: to se nikada neće desiti. Ali pitanje je, naročito s obzirom na dominaciju funkcionalnih odnosa, da li bi savremeno društvo moglo da postane malo prijateljskije

ako bi pojedinci u svom životu pridavali više pažnje prijateljstvu.

Međutim, da li je prijatelj uvek prijatelj? Svi iz iskustva znaju da postoje različite vrste prijateljstava. Još u 4. veku p. n. e. Aristotel je (u *Nikomahovoj etici*) utvrdio razlike koje su i dan-danas korisne i preuzete u ovoj knjizi: prijateljstvo se pre svega orijentiše na zajedničko *zadovoljstvo*. Druga vrsta prijateljstva ima u vidu *korist*. Ali zapravo svi sanjaju o *pravom* prijateljstvu, koje je daleko od svake proračunatosti i koje drugome omogućava da nas darne u dušu i, zauzvrat, da pred nama sam otvori dušu. Ono što je novo u 21. veku jeste *virtuelno* prijateljstvo, koje se uspostavlja putem elektronskih medija i ima sopstvene osobenosti, o kojima će ovde takođe biti reči.

Sreća prijateljstva je očigledna. Prijatelji i prijateljice mogu da se raduju tome što su bliski i u prilici da dele bezbrojne lepe doživljaje. Oni daju smisao na svim nivoima života,

čulnom, duševnom, duhovnom, mogu da razgovaraju o svemu i slobodno iznose istinu prema svom subjektivnom gledištu. No, i pored toga, nije umesno ovde pevati samo slavopojke prijateljstvu, treba navesti i probleme i predloge mogućnih rešenja: prijatelje mogu da nerviraju manjak pažnje jednih za druge, kritički stavovi sagovornika, značajnije razlike i nejednakost među njima, preterana očekivanja od prijateljstva, zahtevi koji opterećuju, kao i neumesni pokušaji da se utiče na nečije odluke.

Ali na kraju ostaje da se razmotri još jedan oblik prijateljstva, koji je osnovna kategorija za mnogo šta u životu: prijateljstvo prema sebi samome. Još je Aristotel upozorio da nijedno prijateljstvo, štaviše, nijedan odnos sa drugima nije moguć ako čovek nije načisto sa samim sobom, već i stoga što onda neće smoci snage da se okrene drugima. Savladati samoga sebe nije zadatak koji se ikada može konačno razrešiti. Ali stalno

samootkrivanje i samodefinisanje može dovesti do toga da pomažemo drugima, a da pritom ne naudimo sebi. Tek okretanjem sebi čovek postaje sposoban da se okrene drugima. Napor bavljenja sobom ne izgleda prevelik u poređenju sa ispunjenjem koje upoznajemo upravo u ovoj zadivljujućoj vrsti odnosa koji nazivamo prijateljstvom.

1.

*Najbolja prijateljica, najbolji prijatelj:
šta je prijateljstvo?*

Šta je prijateljstvo prvo određujemo tradicionalnim i danas dostupnim predstavama u društvenom okruženju. Svakako da važnu ulogu igraju međusobno poverenje, razumevanje drugoga, saosećajnost, iskrenost i pouzdanost. Ali postoje razlike u naglasku: treba li prijateljstvo da bude za ceo život i zar ne bi bilo pohvalno da prijatelji tome teže? Ili među njima postoji prećutan dogovor da je u pitanju samo privremen odnos? Treba li